

ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ
ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ “ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΤΗ
ΔΙΕΘΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΙΡΑΝ-ΚΟΝΤΡΑΣ”
9-11-2021

Το Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΙΔΟΣ), που έχει ιδρύσει ο Σύνδεσμος ΑΕ και ΕΠΕ και οι Εκδόσεις Jemma Press, με αφορμή την έκδοση του βιβλίου (κόμικ) του Νικόλα Ρώσση, διοργάνωσαν την Τρίτη 9.11.2021, διαδικτυακή συζήτηση με θέμα: “Σκάνδαλα στη Διεθνή Πολιτική: Η υπόθεση Ιράν-Κόντρας”.

Ομιλητές ήταν ο Θάνος Βερέμης, Ομότιμος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο Αλέξανδρος Φίλων, Πρέσβης επί τιμή και ο Νικόλας Ρώσσης, Δρ Διεθνών Σχέσεων και ερευνητής. Τη συζήτηση συντόνισε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αιγαίου και Δ/ντής του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΙΔΟΣ), Χαράλαμπος Τσαρδανίδης. Οι βασικές θεματικές της εκδήλωσης ήταν: α) η ανάλυση των σκανδάλων/φιάσκο στη διεθνή πολιτική, β) η διερεύνηση της υπόθεσης των Ιράν- Κόντρας και γ) οι λόγοι που το σύστημα λήψης αποφάσεων της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ επιτρέπει τη δημιουργία σκανδάλων/φιάσκο.

Ο κ. **Αλέξανδρος Φίλων** διευκρίνισε αρχικά πως η υπόθεση Ιράν-Κόντρας ξέσπασε στα μέσα της δεκαετία του '80 και αφορούσε κυρίως τον φόβο του κομμουνισμού από πλευράς των ΗΠΑ και την ανάγκη τους να επεμβαίνουν για την ανάσχεσή του. Την περίοδο εκείνη, η αμερικανική κυβέρνηση αποφάσισε ότι έπρεπε να χρηματοδοτήσει τους Κόντρας (αντάρτες που πολεμούσαν κατά της νόμιμης αλλά αντιαμερικανικής κυβέρνησης στην Νικαράγουα). Πράξη, ωστόσο που απαγορευόταν από το Αμερικανικό Κογκρέσο, Bolen Amendment). Η χρηματοδότηση θα προερχόταν από μυστικές προμήθειες όπλων προς το Ιράν με εμπλοκή του Ισραήλ, παραβιάζοντας, επίσης, το εμπάργκο κατά της χώρας αυτής με αντάλλαγμα την απελευθέρωση αμερικανών ομήρων που η φιλιρλανδική οργάνωση Χετζμπολάχ είχε απαγάγει στη Βηρητό. Σήμερα, η απειλή για τις ΗΠΑ προέρχεται από την Κίνα. Η Κίνα είναι μία χώρα που έχει επενδύσει πολιτισμικά και στις υπόλοιπες ασιατικές χώρες, επομένως είναι επιτακτική η χάραξη μιας εύστοχης στρατηγικής από τη μεριά των ΗΠΑ.

Στο ζήτημα, εάν οι Μεγάλες Δυνάμεις, όταν λαμβάνουν αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής, έχουν μακροπρόθεσμο προγραμματισμό ή όχι και δρουν ορθολογικά, ο κ. Φίλων επισήμανε πως γενικά υφίσταται κάποιου είδους στρατηγική ως προς την αντιμετώπιση του εκάστοτε εχθρού. Συγκεκριμένα, για τις ΗΠΑ είναι σημαντική η εύρεση συμμάχων εναντίον μιας ‘εμμονικής’ εχθρότητας που παλιά κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου ήταν η ΕΣΣΔ, ενώ σήμερα φαίνεται ότι είναι η Κίνα.

Όταν οι μεγάλες δυνάμεις παίρνουν αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής, υπογράμμισε ο κ. Φίλων, έχουν στόχευση μακροχρόνια, βραχυπρόθεσμη και μεσοπρόθεσμη. Μελετούν δηλαδή όλες τις εναλλακτικές λύσεις, γνωρίζουν ποια είναι η ισχύς τους και η ισχύς των αντιπάλων τους. Συνεπώς στην ουσία παίρνουν ορθολογικές αποφάσεις. Αυτό, ωστόσο, σε ποια έκταση ισχύει στην πραγματικότητα; Υπάρχει ένας προγραμματισμός ή οι αποφάσεις γίνονται ανάλογα με τις περιστάσεις και είναι πιο πρόχειρες με αποτέλεσμα να υπάρχουν τρανταχτά φιάσκο - αποτυχίες;. Ο κ. Φίλων διευκρίνισε ότι υπάρχει

μία στρατηγική που ακολουθεί το κάθε κράτος, πολύ περισσότερο μια μεγάλη δύναμη. Ωστόσο, από τακτικής άποψης η υλοποίηση αυτής της πολιτικής αντιμετωπίζει πολύ συχνά απρόοπτες καταστάσεις. Ως εκ τούτου ο ρόλος του αστάθμητου παράγοντα είναι σημαντικός στη διαμόρφωση λήψης αποφάσεων και των ενεργειών που θα προβεί μια κυβέρνηση, ενώ πολλές φορές οι διαμορφωτές αποφάσεων παραπλανούν ακόμα και εάν αυτή δεν είναι η επιθυμία τους. Ανέφερε συγκεκριμένα την περίπτωση του Colin Powell, πρώην Υπουργού Εξωτερικών, ο οποίος υπακούοντας στον τότε Πρόεδρο, George W. Bush, παρουσίασε ψευδή στοιχεία για την ύπαρξη όπλων μαζικής καταστροφής στο Ιράν, η ύπαρξη των οποίων διαψεύστηκε κατόπιν ελέγχων που διεξήχθησαν από επιτροπή εμπειρογνομόνων του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ).

Ο κ. **Θάνος Βερέμης** επισήμανε αρχικά το εξής παράδοξο της ιστοριογραφίας: ενώ ως προϋπόθεση για την αντικειμενική ανάλυση ιστορικών γεγονότων θεωρείται η χρονολογική απόσταση του γράφοντος από το ιστορικό συμβάν, από την άλλη πλευρά αυτό οδηγεί σε μείωση του ενδιαφέροντος και της επιθυμίας γνώσης του θέματος του κοινού. Εν συνεχεία, ο κ. Βερέμης τόνισε πως το μεγάλο ρίσκο σηματοδοτεί μεγάλο κέρδος, ενώ η στόχευση στη συγκεκριμένη περίπτωση της υπόθεσης Ιράν-Κόντρας ήταν τριπλή: να επιτευχθεί η βελτίωση των σχέσεων με το Ιράν, το ποίο βρισκόταν σε πόλεμο με το Ιράκ, η υπονόμηση του ηγέτη της Νικαράγουα, ενώ τέλος να καταστεί εφικτή η απελευθέρωση ομήρων που κρατούσε η Χεζμπολάχ στο Λίβανο, μια εξέλιξη που θα ωφελούσε εκλογικά τον Πρόεδρο Reagan. Ως προς τα διλήμματα ασφαλείας και το περιεχόμενο της έννοιας του εθνικού συμφέροντος, ο Βερέμης επισήμανε ότι το εθνικό συμφέρον είναι συνήθως άρρηκτα συνδεδεμένο με τα συμφέροντα της κυβέρνησης- και μάλιστα του επικεφαλής αυτής.

Ως προς το ερώτημα, εάν θα πρέπει οι υπόλοιποι διαμορφωτές αποφάσεων να ακολουθήσουν τον ηγέτη ανεξάρτητα από το αν η πράξη οδηγεί σε καταστροφή ή δε συμβαδίζει με τη νομοθεσία, ο κ. Βερέμης απάντησε υποστηρίζοντας την άποψη ότι το εθνικό συμφέρον υπερισχύει πολλές φορές έναντι της εσωτερικής νομικής τάξης. Σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας ο Πρόεδρος έχει τεράστιες εξουσίες, τις οποίες μπορεί να καταχραστεί. Ως προς το ηθικό δίλημμα που προκύπτει, ο κ. Βερέμης υπογράμμισε ότι το εθνικό συμφέρον υπερισχύει, αναφερόμενος σε δύο παραδείγματα, εκείνο του Προέδρου Roosevelt που, αν και υπήρχαν πληροφορίες για την επικείμενη ιαπωνική επίθεση στο Pearl Harbor, την άφησε να πραγματοποιηθεί προκειμένου οι ΗΠΑ να εισέλθουν στον πόλεμο καθώς και στο «ψυχρό» τελεσίγραφο των Αθηναίων που επιδόθηκε προς τους Μηλίους κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, ότι πρέπει να υποταγούν στην ηγεμονία της Αθήνας το οποίο δεν καταδίκασε ούτε και ο Θουκυδίδης.

Ο κ. Βερέμης αναφερόμενος στην άσκηση της προεδρικής εξουσίας στις ΗΠΑ, ισχυρίστηκε ότι ο Nixon εκτός από το σκάνδαλο Watergate, είχε αρχίσει να απειλεί και το δημοκρατικό στρατόπεδο. Το ρεπουμπλικανικό κόμμα τότε ήταν απαλλαγμένο από τον λαϊκισμό καθώς τότε δεν είχαμε περίπτωση Trump, παρά μόνο μερικούς δημαγωγούς.

Ο συγγραφέας του βιβλίου κ. **Νικόλας Ρώσσης**, αναφέροντας τους παράγοντες που οδηγούν ακόμα και δημοκρατικές κυβερνήσεις να προβούν

σε τέτοιου είδους υψηλού ρίσκου ενέργειες -όπως στην υπόθεση Ιράν-Κόντρας- μολονότι γνωρίζουν ότι μπορούν να αποκαλυφθούν, ισχυρίστηκε ότι το πρόβλημα είναι ότι τείνουμε να το εντάσσουμε σε γενικότερες θεωρίες συνωμοσίας. Σε αυτό βοηθά η χρονολογική απόσταση από τα γεγονότα. Ωστόσο, με το πέρασμα των χρόνων και τη συγκέντρωση περισσότερων πληροφοριών και στοιχείων, είναι εφικτή η διερεύνηση εάν τέτοια γεγονότα θα πρέπει να εντάσσονται στις θεωρίες συνωμοσίας ή όχι.

Ως προς τις επιπτώσεις της υπόθεσης Ιράν - Κόντρας στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ, ο κ. Ρώσσης διευκρίνισε αρχικά ότι υπόθεση δεν χαρακτηρίστηκε σε δημόσιο έγγραφο ως “σκάνδαλο” αλλά ως κακή διαχείριση και λανθασμένη πολιτική υψηλού ρίσκου από πλευράς ΗΠΑ. Κατά τον κ. Ρώσση, η υπόθεση Ιράν-Κόντρας τονίζει την ανισορροπία μεταξύ μιας συνταγματικής δημοκρατίας και του συστήματος ασφαλείας της χώρας, διότι οι νόμοι του κράτους σε θέματα εθνικής ασφάλειας λειτουργούν πολλές φορές ως εμπόδιο στη λήψη αποφάσεων, αναφέροντας πως “ο Λεβιάθαν προστατεύεται από τη νομιμοφανή ασπίδα της εθνικής ασφάλειας”.

Η υπόθεση Ιράν - Κόντρας μας δείχνει ξεκάθαρα την ανισορροπία μεταξύ μιας συνταγματικής δημοκρατίας και ενός συστήματος ασφαλείας.

Ο κ. Ρώσσης, αποδέχθηκε, ωστόσο, ότι η υπόθεση Ιράν-Κόντρας ήταν όντως φιάσκο/σκάνδαλο. Πάντα ο πρόεδρος Reagan είχε απόλυτη γνώση του τι συμβαίνει. Τόνισε δε πως συχνά δεν περιμένουμε από χώρες, όπως οι ΗΠΑ, που διαθέτουν τεράστιο μηχανισμό μυστικών υπηρεσιών και πληροφόρησης, να προβαίνουν σε θεμελιώδη λάθη που εν τέλει οδηγούν σε φιάσκο. Ωστόσο το τίμημα του φιάσκου Ιράν-Κόντρας ήταν πολύ μικρό για την υστεροφημία του Προέδρου Reagan.

Ο κ. Ρώσσης αναφέρθηκε επίσης στην έννοια της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, σημασία έχει το πώς αντιλαμβανόμαστε την τρομοκρατία, εφόσον δεν πρέπει να τη συνδέουμε πάντα με μη κρατικούς δράστες, αλλά να λάβουμε υπόψη ότι η τρομοκρατία είναι δυνατόν να προκύψει από κρατικούς δράστες, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα άσκησης νόμιμης βίας και ειδικότερα σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Κατ’επέκταση, οι ΗΠΑ μπορούν να ενεργούν προληπτικά για την άμυνά τους και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, παρέχοντας στις μυστικές υπηρεσίες ελευθερία δράσης. Επεσήμανε δε το παράδειγμα του Προέδρου Obama, ο οποίος άσκησε veto σε νομοσχέδιο που επέτρεπε σε οικογένειες θυμάτων της τρομοκρατικής επίθεσης της 9/11 να καταθέσουν μήνυση προς χώρες, όπως η Σαουδική Αραβία.

Τελικά, ανέφερε, ο κ. Ρώσσης, όσοι είχαν εμπλακεί στην υπόθεση Κόντρας - Ιράν καταδικάστηκαν αλλά στην πορεία αθώωθηκαν. Στον Oliver North απαγγέλθηκαν δεκατέσσερις κατηγορίες μία εκ των οποίων ήταν για καταστροφή δημοσίων εγγράφων. Καταδικάστηκε, ωστόσο σε ποινή που ήταν να ποτίζει κήπους κοντά στο Καπιτώλιο. Αργότερα, σε όλους τους εμπλεκόμενους αποδόθηκε χάρη από τον νέο Πρόεδρο Bush με προφανή σκοπό να ξεχαστεί η ιστορία αυτή.